నోరులేని జీవుడు

దేవళంమిట్ట వరదరాజులు నోరులేని జీవుడు. ఈ మానవులతణ్ణి ఎంతగా బాధించారని! నెలలతరబడి తిండిలేకుండా నిండు పస్తులతో మాడ్చేశారా! వెలుగన్నది కంటికి కనిపించకుండా తలుపులు మూసేశారా! ఇంతచేసినా ఎక్కడ తప్పించుకపోతాడోనని ఒకదానికొకటి జతగా యింతింతచేసి తాళాలు రెండు బిగించారా! ఎన్ని మల్లాగుల్లాలు పెడితేనేమి? మహానుభావుడు దేవళంమిట్ట వరదరాజులు. అతడేమైనా ఉలికాడా? లేదు. పలికాడా? లేదు.

* * *

హేమంత నిశీథం. నక్షత్రాల చెదపురుగులు తొలిచివేయగా ఆకాశసౌధంనుంచి నుసిరాలిపోతున్నట్టు మంటికీ, మింటికీ ఏకంగా పడుతోంది మంచు. నిద్రపోతున్న మనిషిని తల్పంపైన పరుండబెట్టి, అతడు చేసిన కాటుక కొండల్లాంటి పాపాలు షికారుకు బయల్దేరి వచ్చినట్టుగా కాటమరాజు కొండలు నల్లటి మంచుగడ్డల్లా బిగుసుకపోయి దిక్కులకు హత్తుకుని పడివున్నాయి. ఆకు కదలని మల్లమ్మకోన అవినీతినీ, అన్యాయాన్నీ చూచి చేష్టలు స్థాణువులా మిగిలిపోయిన మానవుడి అంతరాత్మను తలపింపజేస్తోంది. ఉన్న ఒక్క కాలుకూడా విరిగిపోగా వూళ్ళో వుండలేక అడవిదారి పట్టిన ధర్మగోవుకు అక్కడ గూడా వైరివర్గం ఏర్పడింది కాబోలు! గంభీరమైన నిస్తబ్ధతకు భంగం కలిగిస్తూ గుంటనక్కలు గొంతుచించుకుంటున్నాయి.

మంచుగాలికి చెమ్మగిల్లి రబ్బరుగా సాగిపోతున్న దుప్పటి కప్పుకొని కొంకర్లు తిరుగుతున్న చేతివ్రేళ్ళ మధ్యనుంచీ బీడీ పొగను ఆస్వాదిస్తున్నాడు సుబ్బయ్య. అతడు కూర్చున్నది రావిచెట్టుక్రింద. కాని బోధివృక్షం క్రింద కూర్చుని సుబ్బయ్య చేస్తున్నది తపస్సు గాదు. నూట నలభైనాలుగో సెక్షనుపుణ్యమా అని పదిహేను రోజులనుంచీ దేవళం మిట్టపైన పడిగాపులు పడుతున్న రక్షకభట చతుష్టయంలో సుబ్బయ్య ఒకడు. మిగిలిన ముగ్గురూ కంబళిపొరక్రింద మోకాళ్ళను కడుపులో దాచుకుని మాతృగర్భస్థ శిశువుల్లా నిద్రపోతున్నారు.

'వీళ్ళకెలా వస్తుందబ్బా యింత మొద్దునిద్ర' ఆశ్చర్యపడుతున్నాడు సుబ్బయ్య. ఇల్లు వదిలితే నిద్రపట్టని తనలాటివాడికి ఈ పోలీసు ఉద్యోగం లాయకీగాదు. ఉంటే ఈ రాఘవుల్లా ఉండాలి. మేలుకుంటే సినిమా పాటలు పాడడం, నిద్రపోతే గురకపెట్టడం – యివి తప్పితే మరొక పని తెలియదు వీడికి...అలాగని సుబ్బయ్య సంగీతమంటే చెవికోసుకుంటాడని కాదు. పోగా రాఘవులు నోరుతెరిస్తే సుబ్బయ్య చెవులు మూసుకునేవాడు కూడా! కాని దేవళం మిట్ట విక్రమాదిత్యుని సింహాసనంలా సుబ్బయ్యలో మార్పు తీసుకొచ్చింది. దేవళం వెనుకవైపున కుప్పగా కూలిపోయిన ప్రాకారపు రాళ్ళలో ఎన్ని కొదమ త్రాచులు నివసిస్తున్నాయో ఎవరు చూచారు? నెమలి కూతకు జేజమ్మలాంటి రాఘవుల పాట వాటినలాగే నాగలోకానికి సాగనంపగలదని సుబ్బయ్యకు తెలుసు. పాటంటే పడిచచ్చే నాగకన్యలగతే యిలాగుంటే, ఇక రాఘవులపాట అడివి మెకాలకు మాత్రం ఏం రుచిస్తుంది!

బీడీ ఆరిపోయింది. కాదు, అయిపోయింది. ఎందుకంటే, పెదవులు చురుక్కుమనే వరకూ, ఆఖరుబీడీ ఆర్పివేసే దురలవాటు సుబ్బయ్య కెన్నడూ లేదు. ఇప్పటికిప్పుడే అర్ధరాత్రి దాటినట్టుంది. ఇంకా అయిదారు బీడీలుంటేగాని తెల్లవారదు. ఇంతకూ అంతకూ ఆలోచనంటూ పెట్టుకోని సుబ్బయ్య ఆలోచనలో పడ్డాడు. బట్టలను చల్లటి రాతి కానించి, నెరసిన మీసాలు మెలివేస్తూ అదేపోజులో నిద్రపోతున్న రంగసామి జేబులో రెండు కట్టల బీడీలున్నాయి. కాహళాలు మ్రోగించినా కదిలేవాడు కాడు గనుక కావలసినన్ని తీసుకోవచ్చు. ఐతే, రంగసామి తొలికోడితోబాటు మేలుకోగానే తన జేబులోని వెలితిని పసిగట్టకపోడు. అతడి సందేహం దాని అలవాటుమేరకు గంగులుపైకి వెళ్తుంది. "ఒరేయ్ గంగులూ నీ పాడుబుద్ధి పోనిచ్చావుగాదురా! కాళ్లూ చేతులూ విరగ్గొట్టి నిన్ను పోలేరమ్మకు పొలిబెట్టినా పాపం లేదురా..."అంటూ ప్రారంభిస్తాడు రంగసామి. "తెట్టతేరకు నాపైన నేరం మోపితే నేను తలకాయ గిల్లేస్తాను. దానికొక మేకు దిగగొట్టి బొంగరంలా గిరగిరా త్రిప్పేస్తాను..." అంటూ బీరాలు వల్లిస్తాడు గంగులు. కాలక్షేపానికి ఆ వాగ్యుద్ధం చాలా బాగుంటుంది!

దుప్పటిలోనుంచి చేతిని బయటికి చాపి రంగసామి జేబులో నుంచీ బీడీ తీయబోతూ త్రుళ్ళిపడి లేచి నిల్చున్నాడు సుబ్బయ్య. గుడిలోపల ఏదో అలికిడి. ఎవరైనా తలుపు తెరిచారా? లేకుంటే పాత్రలాంటి దేదైనా క్రిందపడి దొర్లిందా? అదీ గాకపోతే తన చెవులే తనను మోసగించాయా? టార్చిలైటు చేతికి తీసుకుని చరచరా ముందుకు నడిచాడు సుబ్బయ్య. దీపకాంతి ప్రాకారకుడ్యం పైనించి, పాతకాలం నాటి కొయ్యతలుపుల పైకి వచ్చి నిలిచింది. రాతిమెట్లెక్కుతూ 'ఎవరక్కడ, ఎవరక్కడ?' అంటూ సుబ్బయ్య పెట్టిన కేకలు బండపైనించి కిందికి దొర్లి కోనలోకి జారిపోయిన రాళ్ళకుమల్లే నిశ్శబ్దంలో కలిసిపోయాయి. తన బలాన్నంతా బాహువుల్లోకి తెచ్చుకొని సుబ్బయ్య కవాటాల్ని కదిలించాడు. ఆ కదుపుకు నూరుగురు పసిబిడ్డ లొక్కసారిగా ఏడుపు లంకించుకున్నట్టు తలుపులకు వ్రేలాడుతున్న చిరుగంటలు ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోగసాగాయి.

సుబ్బయ్య సహచరులు ముగ్గురూ ఉలికిపడి లేచికూర్చున్నారు.

"ఒరేయొరేయ్ సుబ్బయ్యా! ఏమిట్రా నాయనా, ఈ హంగామా. ఏం జరిగింది?" అన్నాడు రంగసామి.

అకారణంగా తనిలా కంగారుపడిపోతున్నాడేమో ననిపించి సుబ్బయ్య కించపడిపోయాడు. "ఏం లేదు లేవయ్యా రంగయ్య మామా! ఏదో సవ్వడి వినిపిస్తే ఎందుకైనా మంచిదని..." అర్ధోక్తిలో ఆపాడు సుబ్బయ్య.

రంగసామి బిగ్గరగా నవ్వసాగాడు "ఒరే సుబ్బయ్యా! మీరు కుర్రాళ్ళందరూ ఓ విషయం జ్ఞప్తిలో ఉంచుకోవాలి. ఎలుకను పట్టుకోదలిస్తే మొదట ఒక కన్నం మాత్రం వదిలిపెట్టి, మిగిలినవన్నీ మూసివేయడం ముఖ్యం. అలా చేయకుండా ఒక కలుగులో ఊదరపెడ్తే ఎలుక మరో కలుగుగుండా పారిపోతుంది. వృథా ప్రయాస! వచ్చి పడుకో..."

"ఐనా, పాడుపడిన కోటకు పందికొక్కు తలారులంలాగా మనమిక్కడుండగా తోకాడించడానికి ఎవడి కెన్నిగుండెలు సుబయ్యన్నా? నిల్చోబెట్టి నిలువునా చీల్చెయ్యమూ?" అన్నాడు గంగులు.

"లేచెరా మగధీరుడు"... అందుకున్నాడు రాఘవులు.

"కొయ్‌రా బాబూ కొయ్. మోకాలెత్తు హెచ్చు, తక్కువ చూడబోకు..."

"చాల్లేగానీ, నువ్వెక్కడైనా గొంతు సవరించుకునేవు రాఘవులూ! నేను నిద్రపోవాలి, ఇంకా బోలెడంత రాత్రివున్నట్టుంది..." గంగులు కంబళి సర్దుకున్నాడు.

"నీ దిష్టి తగిలిందేమిటోరా గంగులూ! గొంతుక పచ్చిపుండులా వుంది. జలుబుతో ముక్కు మూసుకపోయింది. ఆ ఆచార్లుగారింటిదాకా వెళ్ళొద్దామా సుబ్బయ్యా! నాలుగు మిరియాలు తీసుకొచ్చి కాల్చి పొగ పీలిస్తేగానీ వూపిరాడేట్టులేదు..."

"ఎలాగూ రేపటి ఏకాదశి నా కీనాడే వచ్చినట్టుందిరా రాఘవులూ! ఈ రాత్రంతా జాగరణమే ననుకో! తప్పుతుందా మరి! వెళ్దాంరా. కాని ఆ ఆచార్లుగారితో మాట్లాడ్డం మాత్రం నా చేతగాదురా బాబూ! ఆ పనేదో నువ్వే చూచుకోవాలి..."

నిజమే! ఆచార్లుతో సంభాషించడ మేమెంత తేలికైనా పనిగాదు. మెగాఫోనులాంటి గొంతు అతనితో గుసగుసలాడటానికి మాత్రమే ఉపకరిస్తుంది.

లేకపోతే పట్టెడన్నంకోసం ఈ మట్టిగుట్టపైన పడివుండే వాడేనా ఆచార్లు! పంచేంద్రియాలూ సరిగ్గా వుంటేనే బ్రతుకు. ఎదుటివాడి ఇంద్రియజ్ఞానాన్ని వీలున్నంతమేరకూ బోల్తా కొట్టించగలిగిన వాడిదే ప్రపంచం. ప్రయత్నించని దోషాన్ని ఆచార్ల కంటగట్టడం న్యాయం కాదు. వంచించే పద్ధతులు తెలియక పోవడమే అతడి లోపం. ఆచార్లు నానా అంగళ్ళు నడిపి నష్టపడ్డాడు. గంపలో బొరుగుండ లమ్మిచూచాడు. ఒకటి రెండేళ్ళు వీధిబడి గూడా చెప్పాడు. కాని కడుపు చించుకున్నప్పటికీ గారడీవిద్యే ననుకునే కలికాలంలో ఆచార్ల నిజాయితీ కెక్కడా పరిగణన లేకపోయింది. బధిరత్వం భగవంతుడు చూచిన చిన్న చూపు. దాని మూలంగా అతనికి ప్రతిచోటా అవహేళనే లభ్యమైంది.

తెలివిమీరిన లోకంలో బ్రతుకలేక, దూరంగా, మరీ దూరంగా పారిపోదలుచు కున్నాడు ఆచార్లు. కాని తన కాళ్ళకున్న బంధం? ఆ బంధాన్ని ఎలా వదిలించుకోగలడు ఆచార్లు? పురుడుతీరకముందే తల్లి చనిపోగా తన చేతల మీదుగా పెంచి పెద్దచేసిన కనకాన్ని తన రక్తంలో రక్తాన్ని, తన ప్రాణంలో ప్రాణాన్ని ఎలా వదిలిపెట్టగలడు ఆచార్లు?

ప్రపంచం వేరు, ఆచార్లు వేరు కాని ఈ రెండింటికి ఒక లంకె వుంది. ఆ లంకె పేరే కనకం.

కనకం చిన్నప్పుడు బొద్దుగా, ముద్దుగా, రామగుమ్మడి పండులా వుండేది. ఆ పిల్ల పెదవి కదిపితే 'నాన్నా' అని పిలిచినట్టే తోచి ఆచార్లు హృదయంలో ఆనందం ఉయ్యాలలూగేది. కాని దురదృష్టం ఎప్పుడెప్పుడు, ఎక్కడెక్కడ, ఏయే విధంగా పొంచి చూడగలదో ఎవరు చెప్పగలరు? అమ్మాయి అతణ్ణి 'నాన్నా' అని పిలువలేకపోయింది.

కనకానికి నోరు లేదు – కనకం మూగది!

ఈ సరికొత్త భగవల్లీలకుకూడా ఓ అర్థం కనిపించింది. తనకు మాటలు వినిపించవు. అంచేతనే భగవంతుడామెకు నోరు లేకుండా చేశాడు. అవును, అంతే ననుకున్నాడు ఆచార్లు.

కనకం పావడా కట్టి, ఓణి వేసింది. ఆ వేషంలో పూలరెమ్మలా, కుందనపు బొమ్మలా వుండేది కనకం. తనకు వయసొస్తోందన్న పరిజ్ఞానమే లేని అమాయకత్వం తొణికిసలాడే కనకం కళ్ళు నిరాకారమూ, నిర్వికారమూ అయిన పరతత్వ స్వరూపానికి ప్రతీకలుగా భావించేవి. రోజుకొక రకంగా సింగారించి, కనకానికి రూపురేఖలు దిద్దడంలో కాలపురుషుడు తన గడుసుదనాన్ని వ్యక్తం చేయడం మాత్రమే గాదు, ఆచార్లు

ప్రయోజకత్వానికి గూడా పరీక్ష పెట్టాడు. ఆ పరీక్షాపత్రంలో ముఖ్యమైన ప్రశ్నలు రెండు. ఒకటి: ఈడొచ్చిన అమ్మాయికి ఎంతకాలం పెళ్ళి చేయకుండా వుండడానికి వీలవుతుంది. రెండో ప్రశ్నలో మళ్ళీ రెండు విభాగాలు, (ఎ) కట్నాలిచ్చుకోలేని మామగారికి ఎలాంటి జామాత లభ్యమౌతాడు? (బి) మనసునూ, హృదయాన్నీ ఖాళీచేసి మాటలతోనే సమస్త వ్యవహారాలనూ సాగించుకుపోతున్న వర్తమాన కాలంలో నోరు లేని అమ్మాయికి మగడు దొరకడం సంభవమా? అసంభవమా? (సంభవమే ననుకున్నట్టయితే అతడి గుణగుణాలెలాంటివి గావచ్చునో సంగ్రహంగా వివరించునది).

ఈ పరీక్షలో ఆచార్లు కృతార్థుడయ్యాడనిగాని, లేదనిగాని తేల్చి చెప్పడం కష్టం. ఆపరేషన్ విజయవంతమైనా రోగికట్టె కడతేరిపోయినట్టుగా కనకం మెడకు గుదిబండలాంటి మొగుడు మాత్రం దాపురించాడు.

తనకు దొరికింది మట్టి గుర్రమని ఆచార్లకు తెలుసు. దానిపైన కూర్చోబెట్టి తనకుమార్తెను గోదావరిలో వదిలిపెట్టలేదు. అతనిదొకటే కృతనిశ్చయం. ఆమె, నీడలా, తనను వెన్నంటి వుంటుంది. తను తింటే తింటుంది. లేకుంటే పస్తుంటుంది.

కాని ఆచార్లకు స్వామి పుణ్యాన పట్టెడన్నానికి మాత్రం కరువొచ్చిపడలేదు. తండ్రీ కూతుళ్ళిద్దరూ తెల్లవారక మునుపే లేచి గుట్టదిగి వెళ్ళి రామినాయుడుగారి దిగుడు బావిలో స్నానంచేసి చెరొక బిందెలో నీళ్ళు తెచ్చుకునేవారు. కనకం గుడిలో చెత్త వూడ్చి, ఇంత బియ్యం ఉడికించి ఏ చిత్రాన్నమో, చక్కెర పొంగలో తయారుచేసేది. స్వామికి నైవేద్యమిచ్చి ఆచార్లు పూజ ముగించేసరికి సూర్యుడు చండప్రచండంగా నడిమింటికి వచ్చేసేవాడు... కనకం మాట్లాడదు, ఆచార్లు మాట్లాడడు, స్వామీ మాట్లాడడు. ఒకటి రెండు మాసాల క్రిందటి వరకూ దేవళం మిట్ట ఓ చిన్న మౌనప్రపంచం. లేదంటే ఆచార్లుగారి పూజాశ్లోకాలు, పక్షుల కలకూజితాలు, అడివి మేకాల అరుపులూ ఆ ప్రశాంతతను చీల్చుకుంటూ వెలువడి మళ్ళీ అలాగే కరిగిపోయేవి.

పది పదిహేను రోజులనుంచీ ఆ పూజా శ్లోకాలనుగూడా పఠించడం లేదు. ఆచార్లు గుడి తలుపులతోబాటు అతని నోటికి గూడా తాళం పడింది. స్వామికి పూజాలేదు, ప్రసాదమూలేదు. ఇచ్ఛామాత్రంతో ఈరేడు భువనాలను సృజించిన లోకేశ్వరుడు వట్టి కర్పూర హారతికి గూడా నోచుకోక పోయాడు! క్షణక్షణానికీ ఉద్ధృతమై తనను లోలోపలినుంచి కాల్చివేస్తున్న ఈ మనోవేదన పైన కాస్త ఉపశమనంగా అప్పటికప్పుడే నిద్రాదేవత కౌగిట్లోకి జారుకున్న ఆచార్లను రాఘవులు తట్టి తట్టి లేపి కూర్చోబెట్టాడు.

మిరియపుగింజలకోసం ఇంటిలోపలికి వెళ్ళిన ఆచార్లు అయిదారు నిమిషాలకుగాని తిరిగి రాలేకపోయాడు. వచ్చినప్పుడు అతడి ముఖంలో సుళ్ళు తిరుగుతున్న ఆందోళనను సుబ్బయ్యగాని, రాఘవులు గాని పసిగట్టలేక పోయారు. లోపలి గదిలో అమ్మాయి మాత్రం నిద్రపోతోంది. అల్లుడు మంచంపైన లేడు. ఆచార్లు పెరట్లో చూచాడు. పెరటి తలుపుకు వేసిన గడియ వేసినట్టే వుంది. ఐతే, వీడు ముందు వాకిలిగుండానే బయటికి వెళ్ళిపోయాడన్నమాట! ఎక్కడికి వెళ్ళినట్టు? ఈ అర్ధరాత్రి సమయాన వీడికింత జరూరుగా బయటికి వెళ్ళవలసిన అవసరమేమిటి?... పోలీసులు వెళ్ళిపోయారు. కాని ఆచార్లకు ఆలోచనలు ఎడతెగడంలేదు. కనకానికి పెళ్ళయి ఏడెనిమిదేళ్ళు కావస్తున్నాయి. ఈ ఏడెనిమిదేళ్ళలో అతగాడు పట్టుమని ఏడెనిమిది మాసాలైనా ఇంటిపట్టునపడివున్న పాపాన పోలేదు. ఎప్పుడో వచ్చేవాడు, వచ్చి పది పదిహేనురోజులుండేవాడు. మళ్ళీ ఎలా వచ్చాడో

అలాగే మాయమైపోయేవాడు. అతడితోబాటు పాత్రసామాగ్రీ, నగానట్రాలాంటివి గూడా మాయమైపోవడం కద్దు! మాయమైన ప్రతిసారీ 'ఈ వెధవను ఇంట్లో చేరనివ్వడంకన్నా మరొక తెలివితక్కువపని లే'దనుకొనేవాడు ఆచార్లు. కాని మమకారం దొడ్డది. ఎలాగూ తనకు మగబిడ్డలు లేకపోయారు. కనకానికైనా కడుపుపండి ఓ మగనిసుగు కలిగితే...

ఆకసంవైపు చూస్తూ పడుకున్న ఆచార్ల కళ్ళల్లో కన్నీళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి.

'బాగున్నదయ్యా నీమాయ, బహు బాగున్నదయ్యా నీ మాయ' అమాంతంగా ముందుకొచ్చిన జలుబు గూడా పాడే నోటికి ప్రతిబంధకం కాలేకపోయిందేమో! కోనేటి నీటిలో కొరమీను వలయాలు తిరిగినట్టుగా రాఘవుల పాట దేవళం మిట్టపైని రోదసిలో అలలు అలలుగా కదలిపోతోంది.

2

వెన్నెల బయలునుంచి మర్రిచేను పాళయానికి వెళ్ళే కంకరబాటలో పన్నెండో మైలురాయి దగ్గర నిలబడి పడమటి వైపుగా చూస్తే, మోచేయి తలగడగా శయనించిన మహాపురుషుని ఆకారంలా కాటమరాజు కొండలు కనిపిస్తాయి. కొండలపైన దట్టంగా పెరిగిన అరణ్యం. ఓ మూలగా మల్లయ్యకోన. అడవులకు సరిహద్దు గీతలా పరుగెడుతున్న బాట. ఆ బాటకూ, కోనకూ మధ్య ఓ మట్టిగుట్ట అదే దేవళం మిట్ట.

దేవళం మిట్టపైన వెలిసిన దేవుణ్ణి గురించి ఓ స్థలపురాణం ఉంది. దేశం కుంఫిణి దొరల ఏలుబడి క్రిందికి వస్తూవస్తూ వున్న రోజుల్లో జరిగిన కథ. మర్రిచేనుపాళయం పాళెగారైన ముద్దు వేంకట నరసింహ నాయని వారొకసారి స్వయంగా దగ్గరుండి సురపొన్న చెట్టు నాటడంకోసం 'నందనవనం' లో పాదులు త్రవ్విస్తున్నారు. నడుముదాకా పైకెత్తిన గడ్డపారను క్రిందికి దిగవేయగానే ఖంగుమన్న శబ్దం ఒకటి గింగిర్లు తిరిగిపోతూ వచ్చి కర్ణకుహరాల్లో పడింది. తోటకాపరి నాగమయ్య గడ్డపార నలాగే వదిలిపెట్టి చేతులతోనే మట్టి పెకలించాడు. మొదట తల మాత్రమే కనిపించింది. మట్టి తీసిన కొద్దీ విగ్రహం పూర్తిగా బయటపడింది.

దాదాపు రెండడుగుల ఎత్తు, ఏండ్లుగా మట్టిలో పడివుంది, వికృతమై, పోల్చుకోడానికి వీల్లేనంతగా మారిపోయిన బాహ్య స్వరూపం. పంచలోహాల మిశ్రమంలో తయారుచేసిన ఆ విగ్రహం ముద్దు వేంకట నరసింహ నాయని వారికి ఏమంత ఆనందాన్ని చేకూర్చలేకపోయింది. లంకెబిందెల్లో నిధి నిక్షేపాలు పైకి లేవగలవని ఎదురుచూస్తే, అయ్యవారిని చెయ్యబోతే కోతైనట్టు, ఈ పురాతన విగ్రహం ఒకటి బయటపడినందున ఆయన ముఖం చిన్నబోయింది గూడా!

దాన్ని తీసుకెళ్ళి దేవిడీలో ఓమారుమూల గదిలో పడవేయించి నాయని వారు అంతటితో ఆ విషయాన్ని మరచిపోవడానికి ప్రయత్నించారు.

ఆ యేడు వరుణదేవుడు బిర్ర బిగుసుకున్నాడు. ఆకాశాన మబ్బులేమో కొండలుగా కదిలేవి. ఒక నిమిషంలో దిశాంచలాల వరకూ నల్లటి గుడారం తయారయ్యేది. అంతలో సుడిగాలి రివ్వురివ్వున వీచి, మేఘాలు శకలాలై చెల్లాచెదురై పోయేవి.

ఒకటి కాదు, రెండుకాదు నిండుగా మూడేండ్ల పొడుగునా యిలాగే జరిగింది. ఎండి బీటలు వారిన పొలాల్లో, నాలుగు మట్లు తవ్వినా నీటిచుక్క కనిపించని ఏటి

ఇసుకతిన్నెల్లో, అట్టడుగున జిల్లేడు చెట్లు మొలిచిన కపిలబావుల్లో క్షామదేవత వికట తాండవం సలిపింది. పైకప్పును చెదలు తినివేసిన పూరిగుడిసెల్లో, కడుపులు లోపలికిపోయి, బొక్కి రొమ్ములు పైకిలేచిన నిరుపేదల గుండెల్లో, పసిపాప కంచంలో వేడినీళ్ళు పోసి ముఖం మరోవైపున త్రిప్పుకొని కన్నీరు నించిన కన్నతల్లి కళ్ళల్లో ఇనుప గజ్జల తల్లి వికటాట్టహాసం చేసింది. హేమంతం లోకాన్ని గడగడలాడించింది. శిశిరం సూదుల్లాంటి తన వెయ్యి నాలుకలతో ఒంటినిండా బట్టలేనివాళ్ళని పరామర్శించింది. వసంతుడు మేకతోలు కప్పుకున్న గ్రీష్ముడిలా వేంచేశాడు. ఇక గ్రీష్మరాజు సంగతి సరేసరి! ఆయన నిప్పులే వుమిశాడు.

ముద్దు వేంకట నరసింహ నాయనివారికి మతిపోయినంత పనైంది. ఆయనకు తిండి సయించడంలేదు. నిద్రపట్టడం లేదు. మహడీపైన నిల్చుని గరికపోచగూడా మాడిపోతున్న పొలాలవైపు, ఆకులన్నీ దుల్లిపోయి మోడుమారిపోతున్న చెట్లవైపు చూస్తూ, ఆయన ఖిన్నులైపోయారు.

కార్చిచ్చులాంటి కాటకం ఇలా వీరవిహారం చేస్తున్న రోజుల్లో ఒకనాటి రాత్రి నాయనివారి కలలో ఓ దివ్యపురుషుడు కనిపించాడు. ఆజానుబాహుడు, చతుర్భుజుడు, చక్రహస్తుడు, పీతాంబరుడు, నీలమేఘశ్యాముడూ అయిన ఆ దివ్యపురుషుడు సాష్టాంగపడి సభక్తికంగా నమస్కరించిన నాయనివారిపైకి మందహాస జ్యోత్స్నలు బరపి "అయ్యా, నరసింహందొరా! తరతరాలుగా మీ వంశానికి ఇలవేల్పును నేను!! కాని ఏం లాభం. నా అంతట నేనై నీకు దొరికినా నువ్వు గుర్తించావు గావు!! నీ దేవిడీకి ఈశాన్య దిగ్భాగంలో క్రోసుదూరాన ఓ మట్టిగుట్ట వుంది. ఆ గుట్టపైన నాకు ఓ గుడి కట్టించు. ఏటేటా ఉత్సవాలు జరిపించు. నెలకు మూడు వానలు కురుస్తాయి. బంగారు పంటల సింగారంతో కేదారాలు శోభిస్తాయి. ప్రజలు ఈతిబాధలు లేకుండా సుఖస్తారు. నీకు శుభం కలుగుతుంది..." అన్నాడు.

నాయనివా రా ఆనతిని శిరసావహించారు. 'నందవనం' లో దొరికిన ప్రతిమను బయటికి తీయించి, బంగారుపూత పూయించారు. గుట్టపైన గుడి కట్టించి, ధ్వజస్తంభం నిలిపి, కుంభాభిషేకం సలిపి, బ్రహ్మాండంగా ఉత్సవం జరిపించారు.

అంతటితో మూడేళ్ళ కరువు ముదమారిపోగా, ఏడు రోజుల జడిపట్టి, కుండపోతగా వానకురిసి, వాపీకూప తటాకాలు కొత్తనీళ్ళతో దబకలెత్తి పోయాయని చెబుతుంది స్థలపురాణం!

ఏమిటో మరి! నరునిది అల్పాయువు కావడంవల్లనైతేనేమి, తరులూ, గిరులూ మాట్లాడలేకపోవడంవల్లనైతేనేమి ఆ గాథలోని నిజానిజా లీపాటివని తేల్చి చెప్పడం కష్టం! ప్రస్తుత కథాకాలంనాటికి మర్రిచేను పాళెంలో ఆ దేవిడీలూ లేవు, ఆ రాచరికాలూ లేవు. వాటి శిథిలావశేషాలుగా మొండిగోడలు మాత్రం కనిపిస్తాయి.

కాని గుట్టపైని వరదరాజస్వామికి మాత్రం పూటకింత నైవేద్యానికి లోటులేకుండా కాలం గడిచిపోతూ వచ్చింది. గుడి కెంతో కొంత మాన్యం ఉండేది. వచ్చే రాబడి ధాన్యరూపంగా వచ్చేది. గుడిలోపలి దేవుడుగానీ, ఆ దేవుణ్ణి నమ్ముకున్న పూజారిగానీ దినవెచ్చం కోసం మరొకరిని ఆశ్రయించవలసిన అవసరం లేకుండా రోజులు దొర్లిపోయేవి.

ఉన్న వారున్నట్టుండలేక పాదుపు కథలు వేయడం, వేసిన తర్వాత వాటిని విప్పడానికి ప్రయత్నించడం తిండిలేకపోయినా మానె, మానవులకు ఈ ఆరితీరని జిజ్ఞాస ఒకటి

లేకపోతే పూట గడిచేటట్టు తోచదు. సాక్షిమాత్రుడుగా జగన్నాటకాన్ని అవలోకిస్తూ నిర్లిప్తుడై, నిశ్చలుడై గుడిలో కూర్చున్న వరదరాజ స్వామిని అలాగే వుండిపోనిచ్చి వుంటే బాగుండేది. ఉండనిచ్చారుగాదు, చెప్పుకోదగిన విశేషం అదేమరి?

దేవళం మిట్ట కటువైపున కమ్మవారి టెంకి కామసముద్రం, ఇటువైపున కాపువారి నెలవు వేమవరం. కామసముద్రానికి వేమవరానికీ మధ్య పచ్చగడ్డి మొలవదు. ఒకవేళ మొలిచినా భగ్గుమని మండిపోయేటంతగా కక్షలూ కార్పణ్యాలూ రగులుకుంటూ వచ్చాయి. గుణింతంలో మొదటి అక్షరం 'క', తరువాతి అక్షరం 'కా' కాబట్టి తమదే ప్రథమ స్థానమనే వాళ్ళు కమ్మవాళ్ళు. 'క' హ్రస్వం, 'కా' దీర్ఘం కనుక తమదే అగ్రస్థానమనే వాళ్ళు, కాపులు. ఆ రావణాసురుడి కాష్ఠం నిరంతరాయంగా ప్రజ్వరిల్లిపోతుండడానికి ఎప్పటికప్పుడు కొత్త కొత్త ముడిసరుకు కావలసివచ్చేది.

దీక్షగా ఆలోచింపసాగిన వేమవరం మణేగారు వీరారెడ్డిగారికి హఠాత్తుగా ఓ విషయం స్ఫురించింది. ఎందుకోగాని పది పదిహేనేళ్ళనుంచీ వరదరాజస్వామిని తలిచేనాథుడు లేడు. ఉత్సవాలు జరగడం లేదు. నిత్యపూజలన్నా జరుగుతున్నాయో లేదో తనకు తెలియదు. వీరారెడ్డిగారు వెంటనే తమకు కావలసినవారితో ఓ సదస్సు ఏర్పాటు చేశారు. ప్రతినిధులు వీరారెడ్డిగారిని ఏకగ్రీవంగా అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకున్నారు. వరదరాజస్వామి దేవస్థాన నిర్వహణ సంఘాధ్యక్షులుగా వీరారెడ్డిగారు గుడిమణియాన్ని తమ గుప్పిట్లోకి తీసుకున్నారు.

ఈ సవాలుకు ఎదురు సవాలు విసరడంలో కామసముద్రం పిన పెద్ద రామినాయుడుగారు ఒక్క నిమిషంగూడా వెనుకాడలేదు. ఆయన మర్రిచేను పాళయం దొరలవంశం యిలాకాలో చిట్టచివరివాడి నొకణ్ణి వెదికిపట్టి, అతడిచేత దేవాలయ ధర్మకర్తృత్వాన్ని తమ పేర వ్రాయించుకున్నారు. వారు రిజిష్టరుచేయించుకున్న మరునాడే వీరారెడ్డిగారికి వకీలుద్వారా నోటీసు వెళ్ళింది. దేవాలయం పైన యాజమాన్యం తనది. మరొక డక్కడ తల చూపించటానికి వీల్లేదు. అలా తల చూపిస్తే ఆ తర్వాత ఏర్పడగల పరిణామాలకు తను బాధ్యుడు కాదు.

గుడిచుట్టూ ముళ్ళపొదలు బలిసి, ఓ చిట్టడవి తయారైపోతుండేది. ఆ పొదలను ఛేదించి పరిసరాలను శుభ్రం చేయవలసిన అవసరం నోటీసు అందిన మరునాడు గానీ మనసుకు తట్టలేదు వీరారెడ్డిగారికి. కత్తులూ, గొడ్డళ్ళూ, దుడ్డుకర్రలూ లాంటి వృక్షవిచ్ఛేదన సామాగ్రిని చేతికిచ్చి ఆయన జట్టీలలాంటివాళ్ళను పాతిక మందిని దేవళం మిట్టపైకి సాగనంపాడు.

రెడ్డిగారి మనుషులు గమ్యస్థానం చేరుకున్న తర్వాత ఒకటి రెండు గడియల్లోనే అక్కడ నాయుడిగారి సైన్యం గూడా ప్రత్యక్షమైంది.

రక్తంలో జీతించిపోయిన విద్వేషంతో బుసలుకొడుతూ, ప్రాణాలకు తెగించిన తెంపరితనంతో పెడబొబ్బలు పెడుతూ మానవులు మృత్యువుతో చెలగాటానికి తలపడే సంరంభం ఎలాంటిది? విచ్చుకత్తులు చేతబట్టి 'కిల్లల్లో' అని కిలారిస్తూ వాళ్ళు చేసిన కేకలకు కాటమరాజు కొండలు పునాదులనుంచి గ్రక్కదలిపోయినట్టుగా ప్రతిధ్వనించాయి. దేవళం మిట్ట కేంద్రంగా మూడు మైళ్ళ పరిధిలో మగవాడు లేడు. రక్తదాహంతో వచ్చినవాళ్ళు కొందరు, పురికొల్పి, ప్రోత్సహించి, గెలిస్తే విజయోత్సాహంలో పాలుపంచుకోవడానికీ, లేదా వీరస్వర్గానికీ సాగనంపడానికి వచ్చినవాళ్ళు కొందరు. పాదఘట్టనల మూలంగా దట్టంగా పైకిలేచిన ఎర్రటి దుమ్ములోనుంచి ఒక్కుమ్మడిగా

ఆర్తనాదాలూ ఆక్రందనలూ చెలరేగేదాకా ఆ అలజడి అలాగే కొనసాగింది. అప్పటికి అయిదారుగురి ప్రాణవాయువులు అనంతాకాశంలో కలిసిపోయాయి. కొందరు వికలాంగులు కాగా, మరికొందరు క్షతగాత్రులయ్యారు. జరిగిన 'రక్తగావు'తో మృత్యుదేవత ఆకలి కాస్త తగ్గుముఖం పట్టినందుకు సూచనగా యిరుపక్షాలవారు ఎక్కడివారక్కడే ఆగి పదడుగులు వెనక్కి వేశారు. స్కంధావారాల్లాంటి చెట్ల నీడల్లో విశ్రమించి, ఎవరైతే దేవాలయాన్ని సమీపిస్తాడో, వాడి తల భూమిపైన దొర్లుతుందంటూ కొత్తగా ఓ నినాదాన్ని ప్రారంభించారు.

ఈ ఉద్రిక్త వాతావరణాన్ని ఎలా పసిగట్టారో గాని ప్రభుత్వాధికారులు కార్లలో, జీపుల్లో పరతెంచి వచ్చేశారు. వారివెంట నాలుగు లారీల రిజర్వు పటాళం దిగింది. అదిలించి బెదిరించి ప్రొద్దు గూటిలో పడేసరికి ఆ ప్రదేశాన్ని నిర్జనం చేయగలిగారు పోలీసులు. కలెక్టరుగారు ఉభయవర్గాల నాయకులను ఒకచోట సమావేశ పరచి, వివాద పరిష్కారానికి ఓ మార్గాన్ని నిర్దేశించారు. దేవాలయంపైన యాజమాన్యం ఎవరిదో న్యాయస్థానం నిర్ణయిస్తుంది. కొంత కాలంపాటు దేవళం మిట్టపైన మనుషులు నడయాడడానికి వీల్లేకుండా నూటనలభైనాలుగో సెక్షను అమల్లో వుంటుంది. దేవాలయ సింహద్వారానికి నాయుడుగారిదొకటి, రెడ్డిగారిదొకటీ వెరశి రెండు తాళాలు వ్రేలాడుతుంటాయి, పెళ్లాంమెడలో తాళిబొట్టుగా, ఆ రెండు తాళాలకు ప్రభుత్వంవారి సీలు వేయబడుతుంది.

3

గంప క్రిందటి కోడిపుంజు రెక్కలు తపతప కొట్టుకుని 'కొక్కరోకో' అంటూ కూసిన తొలికూత మల్లమ్మ కోనలో ప్రతిధ్వనించింది. ఎండ్రకాయలు వెదుక్కుంటూ ఏటివాలు ననుసరించి వెళ్ళి అడ్డుదారి వెంట తిరిగొస్తున్న గుంటనక్కలు తెల్లటి దుప్పటి కప్పుకుని ముద్దలా కూర్చున్న సుబ్బయ్యను చూచి బెదరిచెదరిపోయాయి. నిద్రలేచిన ప్రకృతి ఒళ్ళువిరిచి ఆవులిస్తున్నట్టుగా అడవులపై నుంచి ఈదరగాలి ప్రారంభమైంది.

"ఐతే నీకు రాత్రి వినిపించిందేమై వుంటుందోయ్ సుబ్బయ్యా?" ప్రశ్నించిన రంగస్వామికి మల్లే అతడి ప్రశ్న గూడా చలికి గడగడ వడకిపోతోంది.

"నా సంగతి నీకు తెలుసుగా రంగయ్య మామా! నేను చీటికీ మాటికీ అనుమానపడే వాణ్ణిగాను. ఏమిటో వినిపించింది. అంత మట్టుకూ నిజం!"

"ఏమిటో వినిపించిందని యిక్కడ చెట్టుక్రింద మీనమేషాలు లెక్కబెడ్తూ కూర్చోకపోతే ఒక్కసారి లోపలికి వెళ్ళి చూచి రాగూడదటయ్యా మరి!"

ఎలాగైనా రంగసామి పెద్దవాడు. ఉద్యోగ జీవితంలో ఢక్కా మొక్కీలు తిని రాటుదేరిన మనిషి. అతడి మాటపైన గురివుంచడంవల్ల కూడివచ్చేది వున్నా లేకపోయినా చెడిపోయేది మాత్రం వుండదు. సుబ్బయ్య తలకు మఫ్లరు చుట్టుకుంటూ లేచి నిల్చున్నాడు.

"ఉండవోయ్ సుబ్బయ్యా! నేనూ వస్తానుండు..." అంటూ రంగసామిగూడా కంబళి ముదరచుట్టుకుంటూ పైకి లేచాడు.

దేవళం వెనుక కూలిపోయి చెల్లాచెదురుగా పడివున్న ప్రహరీ గోడ రాళ్ళు మంచుకొండ కొమ్ముమంచి వూడిపడిన బెడ్డల్లా నీరోడుతున్నాయి. గర్భగృహం చుట్టూరా విరబూసిన

పొగడచెట్ల క్రింద రాలి వాడి మంచులో తడిసిన పువ్వులు ఒక విధమైన సువాసనలు వెదజల్లుతూ పరిసర వాతావరణాన్ని మైకంతో నింపేస్తున్నాయి. తరచుగా జనం నడయాడడానికి నోచుకోని విశాలమైన ఖాళీజాగాలో ఏపుగా పెరిగిపోతున్న పచ్చిక పైన హిమబిందువులు ఆణిముత్యాల్లా తళతళ లాడుతున్నాయి.

చరచరా ముందుకుసాగి మండపంలో అడుగిడిన సుబ్బయ్య ఒకటి రెండు క్షణాలపాటు కొయ్యబారిపోయాడు. అతడి కళ్ళల్లో భయం తెరలు తెరలుగా కదలాడింది.

"కొంపమునిగినట్టేనయ్యా రంగయ్య మామా! నా అనుమానం వృథాగా పోలేదు. త్వరగా రావయ్యా బాబూ, రా మరి!" అంటూ అతడు బెంబేలుపడి పోసాగాడు.

సుబ్బయ్య కంగారు పడడానికి తగినంత కారణం లేకపోలేదు. గర్భగృహం తలుపులు ఓ మనిషి ప్రవేశించడానికి వీలుగా తెరచి వున్నాయి. ఊడిపోయిన తాళం తాళంచెవితో సహా గొళ్ళానికి వ్రేలాడుతోంది.

"మనం అనుకున్నంతా అయింది సుబ్బయ్యా! అరిచి ఆర్భాటం చేశావు గనుక వాడికి నింపాదిగా తలుపులు మూసి తాళం వేసుకుని వెళ్ళే అవకాశం లేకపోయింది. కాని యింతదూరం వచ్చినవాడు వట్టిచేతులతో మాత్రం వెళ్ళివుండదు. ఆదమరిచి నిద్రపోతున్నాను గాబట్టి సరిపోయిందిగాని లేకుంటే వాడి భరతం పట్టివుండేవాణ్ణి! అయినా యిప్పుడు మించిపోయిందేమీలేదు. నా అనుమానాలు నాకున్నాయి. ఆ మిడతను ఈ పిడికిట్లోకి చిక్కించుకోకపోతే నా పేరు రంగసామి కాదు..."

రంగసామి భ్రుకుటి కుంచించాడు. కనుబొమలు ఎగురవేశాడు. చివరకు తల పంకిస్తూ మండపంలో పచార్లు చేయసాగాడు.

"నీ ఆలోచనేమిటో కాస్త వివరంగా చెప్పగూడదా రంగయ్య మామా?" ప్రాధేయపడ్డాడు సుబ్బయ్య.

రంగసామి హెచ్చరిస్తున్నట్టుగా సుబ్బయ్య భుజంపైన చేయివేశాడు. "చూడు సుబ్బయ్యా! పిల్లకాకికి వుండేలు దెబ్బ తెలియదు. ఇక్కడి తలుపులు ఈలాగే తెరిచి వున్నట్టయితే మన గొంతుక అడకత్తెరలో తగులుకుంటుంది. వేసెయ్, తలుపులు వేసేయ్, మొదట తాళం బిగించు..."

సుబ్బయ్య తలుపులు చేరవేసి తాళం బిగించాడు.

4

భళ్ళున తెల్లవారడమేగాదు, ఆచార్లు నిద్రలేచేసరికి నాలుగు బారలప్రొద్దెక్కింది. అప్పటికైనా వేడివేడిగా కన్నీటి చుక్కలు నుదుట రాలడంతో అతడు కళ్ళు తెరిచాడు. దాపున కూర్చుని కనకం కంటనీరు పెట్టుకుంటోంది.

"ఇదేమిటి తల్లీ! పండగపూట కంట నీరు పెట్టకోడమే! తప్పుకాదూ?" పైగుడ్డతో కన్నీళ్ళు తుడిచివేస్తూ అన్నాడు ఆచార్లు. "అయినా తడిలా వెళ్ళిపోవడమూ, తిరిగి రావడం కూడా మామూలే కదూ! ఈ మాత్రానికే ఏడుస్తూ కూచుంటావా? తల దిరిగి కవళం నోటిదగ్గరకు రాకుండా మరెక్కడికి పోతుంది? వెళ్ళమ్మా వెళ్ళు, వెళ్లి పోయి రాజెయ్..."

తండ్రి మాట్లాడుతున్నంతసేపూ కన్నార్పకుండా అతడివైపు చూస్తూ కూర్చుంది కనకం. ఆ తరువాత తన విచారం అందుకు కాదన్నట్టు తల అడ్డంగా త్రిప్పుతూ ఆచార్లు ఒంటిపైన చేయివేసి జబ్బేమిటన్నట్లు చూపులతోనే ప్రశ్నించింది.

"అబ్బే, నాకేమమ్మా! నిక్షేపంగా వున్నాను. లేచి చేసేది మాత్రమేముందని బద్ధకంగా పడివుండిపోయాను. మరేం భయం లేదులే!" ఆచార్లు కంఠం గద్గదికమైపోయింది.

కనకం లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. ఆచార్లు మంచాన్ని గోడకానించి అరుగుపైకివచ్చి నిల్చున్నాడు. కరవాలపుటంచులా నిగనిగలాడిపోతున్న నీరెండలో మూసిన తలుపులతో నిద్రమత్తులో జోగుతున్నట్టున్న దేవాలయం కనిపించగానే ఆచార్లకు ఏడుపొచ్చింది. కొండంత పండుగ వైకుంఠ ఏకాదశి. గుడిముంగిట కళ్ళాపులేదు. ముగ్గులు లేవు. తోరణాలులేవు. గుడిలోపల దీపం లేదు. దీపారాధన లేదు. ఘంటారావం లేదు. దేవాలయాన్నే గాదు, ఈ దేశాన్నే ఏదో మూదేవి ఆవహించినట్టుంది!...కడుపులో ఎవరో చెయ్యివేసి కలచినట్లయి ఆచార్లు అరుగుపైన కూలబడిపోయాడు.

ఆచార్ల దృష్టిలో వరదరాజస్వామి సుఖదుఃఖాలకు అతీతుడు గాదు. ఆయనకు ఆకలిదప్పులున్నాయి. కాని, ఆ వెర్రిబాగులవాడు నోరుతెరిచి అడుగలేదు. అడుగకపోతే మాత్రం? ఆయన్ని యింతగా నిరాదరణ చేస్తారా ఈ మానవులు!.... ఉక్రోషంతో ఆచార్లు విలవిలలాడిపోయాడు.

శీతాకాలపు టెండ పేదవాడి కోపంలా కాసేపు కరకరలాడి అంతలో చల్లబడిపోయింది. వంటపనులన్నీ ముగించి కనకం నాలుగైదుసార్లు వసారాలోకి వచ్చి చూచింది. ఆచార్లలో కదలిక లేదు. అతడి కళ్ళు జపాకుసుమాల్లా మండుతున్నాయి. ముడతలు పడిన ముఖంలో ముడత ముడతకూ మధ్య కదిలిపోతున్న ఏదో అవ్యక్తమైన ఆవేశం తాకిడికి అతడి ఉత్తమాంగం చలించిపోయింది.

ప్రొద్దు వాటారగనే ఆచార్లు గుట్టదిగి క్రిందికి వెళ్ళాడు. బావిలో స్నానం చేసి బాగా చీకటి పడిన తర్వాత యింటికి తిరిగివచ్చాడు. కనకం దీపం చిన్నది చేసి, తండ్రికోసం వేచి చూస్తూ అలాగే నేలకొరిగి నిద్రపోతోంది. ఆచార్లు ఆమెను లేపదలచుకోలేదు. స్వయంగా తనే పొయి ముట్టించి పాత్రలో ఎసరు పెట్టాడు. పాకం పూర్తయ్యేసరికి మలిజాము గూడా పూర్తికావచ్చింది. ఆచార్లు తాళంచెవికోసం వెదుకసాగాడు. గర్భగుడికి రెండు తాళపు చెవులున్నాయి. వాటిల్లో ఒకటి గుడి మూతబడినప్పటినుంచీ నడవగదిలో గూట్లో పడివుండగా ఆచార్లు లెక్కలేనన్నిసార్లు చూచాడు. కాని సమయానికది ఎక్కడ వెదికినా కనిపించింది కాదు. విసుగెత్తి ఆచార్లు పెట్టెలోనుంచి రెండో తాళం చెవి పైకి తీశాడు. పొంగలి, పూజాద్రవ్యాలు పళ్ళెరంలో అమర్చుకుని పెరటి గుమ్మం గుండా బయటికి వచ్చాడు. మేఘాచ్ఛన్నమైన ఆకాశం క్రింద భూతాలు కొలువు దీర్చినట్టున్న పొదల మధ్యనుంచి త్రోవచూచుకుంటూ ముందుకు నడుస్తున్నాడు ఆచార్లు. అతడి పాదాలు గాలిలో తేలిపోతున్నాయి. నీరసంవల్ల శరీరం క్రుంగిపోతోంది. కాని ప్రపంచానికి మారొద్ది తనుచేయబోతున్న పనిని గురించి తలచుకున్నకొద్దీ అతడి మనసులో ఆనందం పరవళ్ళు ద్రొక్కుతోంది.

శిథిలమైన ప్రాకారం దాటుకుని ఆచార్లు మండపంలో ప్రవేశించాడు. పళ్ళెరాన్ని క్రిందపెట్టి చప్పుడు కాకుండా తాళం తీశాడు. మెల్లగా లోపలికి వెళ్ళి తలుపులు మూసుకున్నాడు. అగ్గిపుల్ల గీసి దివ్వె వెలిగించాడు.

తడిలేని ప్రమిదెలో ప్రత్తితో చేసిన పాతవత్తి చిరచిరలాడుతూ వెలిగింది. చీకటిని ఏమాత్రమూ జయించలేని ఆ గుడ్డిదీపం గాలి కదలాడని భూగృహంలాంటి ఆ గర్భగుడిలో కాలనాగు పడగపైన మెరుస్తున్న మాణిక్యంలా పొడగట్టి, అంతకంతకూ కొడిగట్టి పోసాగింది. ఐనా ఆచార్లు కది చిరపరిచితమైన చోటు. అతడి పూజకు చీకటి ఒక అడ్డంకిగా నిలువగలిగి వుండేది కాదు. బధిరత్వ మొక్కటే గాదు, ఆ క్షణాన ఆచార్లుకు అంధత్వం సంప్రాప్తించి వుండినా పూజాదికాలు నిర్విఘ్నంగా నెరవేరి వుండేవి. కాని వచ్చినపని మరచిపోయాడు ఆచార్లు. చేష్టలు దక్కి ఎండుకట్టెలా కొయ్యబారిపోయాడు. దేవుడి ఎదుట నైవేద్యమివ్వడానికి ఉపకరించే వెండిపళ్ళెం కనిపించడం లేదు. తీర్థకలశం లేదు. శరగోపం లేదు. లేనివాటి సంగతలా వుండగా వున్నవి గూడా వాటి వాటి యథాస్థానాల్లో కన్పించడం లేదు. ఉద్ధరిణె, పంచపాత్రలాంటివి క్రిందపడి వున్నాయి. ముక్కాలిపీట తల్లక్రిందులైంది. ఆ పీటపైన వుండవలసిన యిత్తడి తబిల నాలుగైదు బారల దూరం దొర్లి, ద్వారానికల్లంత దూరంలో పడివుంది.

తలపైన పిడుగుపడి తన శరీరం చిద్రుపలుగా ప్రిదిలిపోతున్నట్టు భావించాడు ఆచార్లు. అతడి ముఖాన స్వేదబిందువులు గుప్పుగుప్పున పొటమరించాయి. నిలువునా కంపించిపోతూ అతడు నిటారుగా నిల్చోలేక గోడపైకి ఒరిగిపోయాడు.

ఆరిపోవడానికి ముందుగా చావు తెలివి కొంచెం విజృంభించిన దీపకాంతిలో ఆచార్లకు మరో దృశ్యం కనిపించింది. దేవుడి ఆభరణాలూ, పట్టుగుడ్డలూ భద్రం చేసివుంచే పాతకాలంనాటి కొయ్యపెట్టెను గూడా ఎవరో తెరిచేశారు. బట్టలన్నీ పెట్టెకు బయట చెల్లాచెదురుగా పడివున్నాయి.

దీపం ఆరిపోయింది.

ఆచార్లు అక్కడ నిల్చోలేక పోయాడు. గిరుక్కున ముందుకు సాగి ద్వారం దాకా పరుగెత్తి వచ్చాడు. వచ్చిన దారివెంట తిన్నగా తిరిగి వెళ్ళిపోయి వుండేవాడే ఆచార్లు. కాని తలుపు తెరుచుకోలేదు. కవాటాని కావలి వైపున రంగసామి నవ్వుతున్న వెడనవ్వు గూడా ఆచార్లకు వినిపించడం లేదు!

5

ఒకటి రెండు ప్రశ్నలు గాదు. హోరు హోరున ప్రశ్నలవర్షం కురుస్తోంది. అన్నింటికీ నిరుత్తరుడే ఆచార్లు. లేదంటే అతడి దొకటే సంజాయిషీ – "లోకానికంతా పండుగ. స్వామికి మాత్రం పట్టెడు నైవేద్యం లేకపోవడమేమిటి? రెండో కంటికి తెలియకుండా దేవుణ్ణి అర్చించి పోవాలనే వచ్చాను. పరమాత్ముడే సాక్షి, మరొక దురుద్దేశం లేదు..."

విచారణ మధ్యాహ్నందాకా కొనసాగింది. దొమ్మీకి వచ్చినంత మంది గాకపోయినా అందులో సగానికి సగంమంది సదస్యులుగా విచ్చేశారు. తలకు పాగాలు చుట్టుకున్న పెద్ద పెద్ద పోలీసు వుద్యోగులు వచ్చారు. రాకేం చేస్తారు. తస్కరింపబడినవి భగవంతుడి నగలు! కాజేసిన వాడు పూజారి! కాని వచ్చిన వాళ్ళందరికీ ఆశాభంగమే కలిగింది. విచారణ రసవత్తరంగా కొనసాగడం లేదు. ఎప్పుడు లేచినా రాళ్ళవంక దగ్గరే తెల్లవారినట్టు, ఏవైపు నుంచి ప్రారంభించినా ఆచార్లు ఒకే ఒక సమాధానం చెబుతున్నాడు. దోషి తన దోషాన్ని ఒప్పుకోక పోయినంత మాత్రాన ఈ కేసుకు వచ్చిన ముప్పేమీ లేదు. సాక్ష్యాలు బలీయంగా వున్నాయి. నేరం కట్టుదిట్టంగా రూపొందడానికి వున్న సాక్ష్యాలు చాలు!

"ఇంకా మాటలెందుకూ! తీసుకెళ్ళి వాన్‌లో కూర్చోబెట్టండి..." అన్నాడు విసుగెత్తిన అధికారి.

ఇద్దరు పోలీసులు ఆచార్లను సమీపించారు.

నేలవైపు చూస్తున్న ఆచార్లు తల పైకెత్తి చుట్టుప్రక్కల కలయజూశాడు. బొంతజెముడు చెట్టుచాటున నిల్చుని కనకం అతడి వైపు దీనంగా చూస్తోంది.

దగ్గరికొస్తున్న పోలీసుల్ని చూచాడు ఆచార్లు. ఒక్కవ్రేటుతో తెగనరికిన అరటిచెట్టులా అతడు నేలపైన కూలిపోయాడు. "మన్నించండి బాబూ! నేనే పాపమూ ఎరుగను. కావలిస్తే నన్ను తిట్టండి. కొట్టండి. చిత్రహింస పెట్టండి. అంతేగాని నన్నూ, అమ్మాయినీ వేరు చెయ్యకండి...." అంటూ నెత్తిన చేతులుంచుకుని బావురుమని ఆక్రోశించాడు ఆచార్లు.

తెల్లవారగానే ప్రారంభమైన ఈ హఠాత్సంరంభానికి కారణమేమిటో కనకానికి స్పష్టంగా తెలియడం లేదు. ఆ రోజు వుదయం అయిదు గంటలకే ఆమె నిద్రలేచింది. వసారాలో ఆచార్లు పడుకున్న సూచనలు లేవు. ఆమె తండ్రి కోసం యిల్లంతా కలయదిరిగింది. అదరాబాదరా గుట్టదిగివెళ్ళి రామినాయుడుగారి మామిడి తోపంతా అన్వేషించింది. ఎక్కడా తండ్రిజాడ కనిపించడం లేదు. ఎలుగెత్తి పిలిస్తే వినిపిస్తుందేమో! కాని తనకు ఎలుగెత్తి పిలవడం చేతగాదని తెలియదూ? ఒంటరిగా యిలా దిగవడిచి వెళ్ళిపోతే తను బెంగపడి పోతుందని తెలియదూ?... కనకం మళ్ళీ గుట్టపైకి తిరిగొచ్చేసరికి ప్రొద్దు పొడిచింది. నిమ్మకు నీరెత్తినట్లు నిశ్చలంగా వున్నాయి కొండ కోనలు. నీరెండ పడుతున్న గుడి గోపురం పైన పావురా లాడుకుంటున్నాయి. కనకం హృదయమొకటి తప్ప మిగిలిన ప్రపంచమంతా నిమ్మళంగానే వున్నట్టుంది!

చెదిరిపోయిన ముంగురులతో, విడిపోయిన జడతో, మంచు పూట తిరిగి తిరిగి దుమ్ముకొట్టుకపోయిన పాదాలతో ఖిన్నురాలై యింటి ముంగిట నిల్చుంది కనకం.

ఆమె కళ్ళ ఎదుట నాటకంలాంటి తతంగం ప్రారంభమైంది.

ఆచార్లను తీసుకొచ్చి గుడి ఎదుట నిల్చోబెట్టారు. జనం గుమిగూడి అతడికేసి విచిత్రంగా చూచారు. ఇక పోలీసులైతే చెప్పడానికి వీల్లేనంత కారుబారు చేశారు. ముఖాన కత్తివేటుకు నెత్తురు చుక్క లేకుండా ముసలాయన దిగాలుపడి నిల్చుండి పోయాడు.

విచారణ పూర్తయ్యేసరికి కనకానికొక్క విషయం తెలిసింది. వీళ్ళు తండ్రిని తీసుకెళ్ళిపోతున్నారు. ఎక్కడికి తీసుకెళుతున్నారో తనకు తెలియదు. ఎప్పుడు తిరిగొస్తాడో తెలియదు. అందాకా తన గతేమిటో తెలియదు.

రెక్కలు తెగి భూపతనమై పోతున్న పక్షిలా తండ్రి దగ్గరకు పరుగెత్తింది కనకం. పాదాల దగ్గర కూలబడి తీవెల్లాటి చేతులతో అతడి కాళ్ళకు పెనవేసుకపోయింది. ఊహ తెలిసిన నాటినించి తనే ఎడబాటునైతే వూహించలేదో, ఆ ఎడబాటును గురించి తలచుకున్న కొద్దీ గుండె వ్రయ్యలైపోతుండగా కనకం కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించింది.

కాని ఒక దీనురాలి దుఃఖం కాలానికి కళ్ళెం వేయగలిగినంత శక్తివంతంగాదు. ఒక అనాథ హృదయంలో వేదనాజ్వాల రగులుకున్నంత మాత్రాన జగన్నాటకం స్తంభించిపోదు. అమాయకులెందరు మొత్తుకున్నా, అభాగ్యులెందరు ఆక్రందించినా కాలచక్రం దొర్లిపోతుంది! జగన్నాటకం సాగిపోతోంది!

ఏడుస్తున్న కనకాన్ని తండ్రి నుంచి వేరుచేయడం కాస్త దుస్తరంగానే పరిణమించింది. కాని మానవుడు సాధింపగలిగిన మహాకార్యాలతో పోల్చి చూచుకుంటే యిదేపాటిది!

కనకం తండ్రి నుంచీ వేరుగాక తప్పింది గాదు. ఆమెనామె రాతకొద్దీ అక్కడే వదిలిపెట్టి ఆచార్ల నెక్కించుకున్న మోటారు తుర్రుమన్న శబ్దంతో నాగరిక ప్రపంచంలోకి పారిపోయింది.

మానవుడి మనస్సు భరించగలిగిన భావోద్విగ్నతకు సైతం ఎక్కడో ఒక చోట ఓ హద్దు వుండకపోలేదనిపిస్తుంది. ఆ హద్దు దాటిన తర్వాత మనసు మొద్దుబారిపోతుంది. అలాంటి మానసిక స్థితిలో ధూళి దూసరితమైన వేషంతో శోకమే ఆకృతిదాల్చినట్టున్న కనకం లేచి కూర్చుంది. అటు పట్టుకొమ్మాలేక, యిటు ఊతకొమ్మాలేక నిస్సహాయురాలై పోయిన కనకాన్ని ఆదుకోడానికి ఎందరో ఆపద్బాంధవులు ముందుకొచ్చారు. కాని మానవులంటే తగని భయం కనకానికి! ఆమెకు మగడంటే మరింత భయం! ఒక్క తండ్రి దగ్గర మాత్రమే కనకానికి చెప్పరానంత చనువు. స్వామి దగ్గర అంతకు రెట్టింపు చనువు!

ఎలాగూ తండ్రి వెళ్ళిపోయాడు. స్వామికి తోడుగా తానొక్కత్తె మాత్రమే మిగిలింది. తను కూడా వెళ్ళిపోతే స్వామిగతేం కావాలి? ఆయన కింత ప్రసాదం చేసి పెట్టేదెవరు? రోజుకొకరీతిగా ఆయనను సింగారించే దెవరు? ఆయనతో మూగభాషలో మాట్లాడేదెవరు? గాలిని దూసుకుపోతున్న బాణంలా రివ్వున ఇంటి లోపలికి వెళ్ళిపోయి తలుపు మూసి గడియ వేసుకుంది కనకం.

ఆ తరువాత కనకం తరచుగా బయటికి వచ్చేది గాదు. ఒకానొక అపరసంజవేళ తల విరబోసుకుని నుదుట కానీ కాసంత కుంకుమబొట్టు పెట్టుకొని పూనకం వచ్చి తూలిపోతున్న గణాచారిలా ఆమె ఏ చెట్టు దగ్గరో, లేదా ఏ పొదదగ్గిరో కనిపిస్తే మనుషులు జడుసుకుని దూరంగా పారిపోయిన సంఘటనలు కూడా వున్నాయి. కాని మానవ జాతిలో సాహసికులు లేకపోలేదు. దేవళం మిట్టపైన కనకం అన్న పేరుతో సజీవంగా చరిస్తున్న అందాన్నీ, యౌవనాన్నీ చూచి గ్రుక్కిళ్ళు మ్రింగకపోవడం వాళ్ళ స్వభావానికి విరుద్ధం. వాళ్ళు వల విసరడమే పనిగా పెట్టుకున్నారు. 'పడిపోతుంది, పడిపోతున్నది, పడిపోయింది' అని ఒకరి నొకరు వూరించుకోడమే అనుదిన వ్యాసంగంగా పెట్టుకున్నారు.

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. బాలభానుడు తన చిరునవ్వుతో లోకాన్ని మురిపిస్తున్నాడు. మధ్యందిన మార్తాండుడు తన మామూలు ప్రకారం మండిపడి పోతున్నాడు. సాయంత్రమయ్యేసరికి వృద్ధుడైన ఆదిత్యుడి బోసి నవ్వులతో పశ్చిమాకాశం రాగ రంజిత మౌతోంది. రాత్రికాగానే విరగబూసిన పుచ్చ పువ్వులా వెన్నెల వ్యాపిస్తోంది. లేదా చీకటి లోకాన్ని కావిలించుకుంటోంది. అయితే గ్రుక్కెడు నీళ్ళయినా దొరకని దేవళం మిట్టపైన, యిరుగు పొరుగుకు నోచుకోని ఒంటి కొంపలో ఏకాకిగా మిగిలిపోయిన కనకం ఏం చేస్తోంది. ఏమైంది? ఎవరెవరికి ఎలా ఎలా తోస్తే అలా అలా చెప్పుకున్నారు. అక్కడే వుందన్నారు కొందరు. 'లేదు లేదు మాయమైపోయిం'దన్నారు మరికొందరు.

మూడు మాసాల తర్వాత ఒకరోజు కోనలో మేకలు మేపుకుంటూ గుట్టపైకి వచ్చిన కాపు కుర్రవాళ్ళ. పరిశోధన మూలంగా లోకులకు వాస్తవం తెలిసివచ్చింది. కనకం మాయమైన మాట నిజం! కాని నిజం అంత మాత్రమే గాదు. తమ పరిశోధనను మరికొంత విస్తృతం చేసుకుంటూ కాపు కుర్రవాళ్ళు ప్రాకారం దాటి దేవళం లోపలికి వెళ్ళారు. అక్కడ వాళ్ళకు విరిగిపోయి క్రింద పడివున్న తాళం కనిపించింది. తలుపులు బారగిల తెరిచిన ద్వారంలో నుంచి శూన్యంగా వున్న మూలస్థానం కనిపించింది. చీకటికి సర్వాధిపత్యాలూ కట్టబెట్టి, గబ్బిలాలకు యౌవరాజ్య పట్టాభిషేకం చేసి, విషభుజంగాల యథేచ్ఛా విహరణానికి వీలుగా దేవుడు కూడా మటుమాయమై పోయాడు!

♦ 'భారతి' మాసపత్రిక - 1960 ♦